

KIRKENS JORDER
GÅ EN TUR
I KIRKESKOVEN

Side 20

RETRÆTE
STOP OP
OG TAG VÆK

Side 8

LÆS
HVAD VIL DET
SIGE AT VÆRE
PRÆST?
SIDE 34

KRISTIAN LETH

Tusmørkets ordstyrer

Side 12

Kirkegårde skal være **helende** landskaber

Vore dages kirkegårde, der optræder meget ordnede og stringente, er ikke optimale rammer for sørgende og sårbare mennesker. Det mener en gruppe landskabsarkitekter, der har modtaget kunststøtte til at bløde kirkegårdenes stramme linjer op

Vilde blomster i stedet for velfriseret stedsegrøn, frugttræer, der vokser frit, og krogede stier med vilde vækster, der fører væk fra snorlige grusstier. Sådan kunne danske kirkegårde potentielt komme til at se ud. Det er i hvert fald drømmen for landskabsarkitekt og en af partnerne hos tegnestuen VEGA Landskab, Anne Galmar. På VEGA har arkitekterne – med støtte fra Statens Kunstfond – arbejdet med et nyt syn på den traditionelle danske kirkegård med udgangspunkt i deres viden om "helende landskaber". Landskaber, der kan hjælpe os med at blive hele mennesker igen, hvis vi er knuste.

– Det giver rigtig god mening at nytænke de danske kirkegårdes stramme rammer med rette vinkler og lige linjer. Forskning viser nemlig, at vi mennesker trives bedst med vildtvoksende natur, og vi ser mange muligheder for, at den kan komme ind på de danske kirkegårde, siger Anne Galmar.

Ideen til anderledes indrettede kirkegårde opstod på baggrund af Anne Galmars erfaring med natur og sårbare mennesker. På VEGA Landskab har man nemlig arbejdet med at skabe grønne rammer til sårbare mennesker, for eksempel forældre med langtidsindlagte, syge børn, psykiatiske patienter og deres pårørende og ældre mennesker, der har brug for pleje. Derfor virkede det naturligt at tage den viden med sig ind på kirkegården, hvor der i høj grad også er psykisk sårbare mennesker, påpeger Anne Galmar.

– Tankerne er opstået i krydsfeltet mellem noget personligt og noget fag-

ligt. Det er min oplevelse, at det ikke er alle former for sorg, der kan rummes på de eksisterende kirkegårde, hvor det er meget gråt i gråt og ensartet. Og det er også det, vi hører, når vi spørger rundt omkring. Med min faglige værktøjskasse kunne jeg se, hvordan man kan ændre det, siger hun.

Med videnskaben i ryggen

Videnskabelige undersøgelser fra blandt andet Københavns Universitet har vist, at det er bestemte elementer, der skal til, for at en person befinder sig bedst og slapper af i naturen. Forskningen er blandt andet baseret på målinger af, hvornår puls og hjerneaktivitet falder, fortæller Anne Galmar. Det viser sig, at der er særligt tre karaktertræk, der gør landskaber stressreducerende. Nemlig artsrigdom, vildtvoksende natur og oplevelsen af et trygt fristed.

– De tre ting kan sagtens integreres i designet på kirkegårdene, og nogle steder er det allerede en del af det, siger hun og tilføjer, at elementet tryghed nemlig delvist er til stede, idet kirkegårde er afskærmet fra trafik og menneskemylder.

– Men derudover er det påfaldende, hvor fraværende det, der ifølge forskningen virker, er på de danske kirkegårde, fremhæver hun.

For Anne Galmar at se kan de tre naturelementer sagtens integreres med respekt for den nuværende indretning. For der er ikke tale om at lade planterne vokse vildt ind over eksisterende gravsteder. I stedet bør man lave helhedsplaner på den enkelte kirkegård og se på nedlagte gravsteder og andre arealer, hvor det gi-

Fakta

Projektet "De levendes have – nytænkning af kirkegården"

- Støttet af Statens Kunstfonds Arbejdslegat 2012
- Fokus på de traditionelle danske kirkegårde baseret på evidensbaseret design, som er "anvendelsen af den bedste, tilgængelige information fra forskning og fra evaluering af realiserede projekter", eller kort fortalt "design der virker".

Forskning viser, at mennesker trives bedst med vildtvoksende natur, og der er mange muligheder for, at den kan komme ind på de danske kirkegårde, siger Anne Galmar.

ver mening at lave ændringer, mener hun.

– Det er ikke sådan, at alle kirkegårde skal ændres radikalt. Dem, der trives med den måde, gravstederne er indrettet på nu, skal ikke tvinges til at lave det om. For naturligvis er det individuelt, hvad vi trives med. Det, der er vigtigt, er, at der er flere muligheder for variation,” siger hun og understreger, at det især er vigtigt at informere kirkegårdens gæster om eventuelle ændringer. Netop information er vigtigt for alle parter – også menighedsrådene. For Anne Galmar er klar over, at nogle måske vil blive skræmte over tanken om de ekstra udgifter, de forestiller sig, vil opstå, hvis gartnere og graverede skal samle nedfaldne frugter op og passe vildtvoksende blomster.

– Men ifølge vores udregninger vil det koste nogenlunde det samme, som de store udgifter, der er forbundet med at luge, klippe og ensrette kirkegårdene, som de er udformet i dag, siger hun.

Vild natur på fortidens kirkegårde

Historisk set skal vi ikke længere end 200 år tilbage, før danske kirkegårde

var helt anderledes indrettet end dem, vi kender i dag. Før år 1800 var det nemlig et mere frit og vildtvoksende udtryk med gamle træer, græs- og tuegrave, der dominerede kirkegårdene, og samtidig blev de brugt som samlingssted for sognets beboere. I starten af 1900-tallet opstod ideen om, at kirkegårdene skulle fremstå mere velordnede. Det skyldtes, at den forhåndenværende model blev for rodet og uoverskuelig, fortæller Anne Galmar. Og netop derfor er målet da heller ikke at føre indretningen tilbage til dengang. Der findes også regulativer for, hvordan vore dages kirkegårde skal fremstå, og selvom lovgivningen ikke direkte dikterer de eksisterende deres design, har den været med til at skabe en konsensus om, hvordan kirkegårde skal fremstå.

– Men inden for lovgivningen har man rigtig mange muligheder, hvis man tør udfordre sognets egne vedtægter. Og vi tror på, at danske kirkegårde kan blive mere 'helende' og mere livgivende steder, hvor mennesker kan mødes og have et rum for både mødet med døden, sorgen og glæden, og som kan blive et aktiv for hele sognet,” siger hun. ■

De tre helende naturelementer

ARTSRIGDOM: Handler om vigtigheden af at opleve mange arter: plantetyper, fugle, sommerfugle, blomster og så videre. Der skal være årstidsvariation, der appellerer til sanserne, fanger opmærksomheden og giver ro, fordi man oplever at være en del af noget større. Artsrigdom drejer sig om at kunne finde en bred vifte af manifestationer på liv og siger noget om livets gang.

VILDT (VOKSENDE): Handler om via naturpræg, livskraftig og fritvoksende vegetation at opleve naturens iboende kraft, dynamik og vitalitet. Oplevelsen inkluderer en følelse af at være i naturen på dens betingelser. Stilheden og naturen hjælper én til at komme på afstand af krav og hverdagens "forholden sig til" – her kan man lade tankerne flyve. Den afslappende atmosfære gør, at man føler sig tryk.

ET TRYGT FRISTED: Handler om at være i naturrum, der har robuste, afskærmede, sikre, og afslappede opholdsmuligheder, hvor man føler sig tryk, kan lege eller bare betragte andre være aktive, uden at det kræver noget af én.